

Lófürösztés

A lófürösztés témája két erdélyi művészt ihletett meg: a csíkszögödi Nagy Imrét és a székelyudvarhelyi Maszelka Jánost. Azonban a köztudatba Tompa László verse által ment át:

„Vasalt paták csattognak a kavicsos parton –
Két székely lovas jó pár lóval a vízre – –
Rögtön le harisnyát, inget – s már benne csobognak.
A víz hamar az állatok szügyéig ér föl,
Sodorná is őket, de szorulnak a térdek,
S működnek a sarkok, fordulást követelve –
A lovak nyúlt nyakkal engednek a parancsnak,
Így fordulnak, megúszva, föl és le néhányszor, ...”¹

A vers Tompa László bethfalvi gyermekkori emlékeiből született: „Gyakori volt akkortájt nyáron a naponta kétszeri lófürösztés is, kocsisunkkal, az én felbízatomra, aminek kiderültét és a legénynek ilyenforma haszontalan időtöltését szülőim rendesen nagy fejszóválással, rosszallólag vették tudomásul.”² Igen, mert a lófürösztés, a lovasgazdák elbeszélése szerint, olyan munka volt, ami nyáron a ló felfrissítését és portól, izzadságtól való megtisztítását szolgálta. Azonban a kamasz fiúk és fiatalok hancúrozásra, lóval való virtusoskodásra használták ki.³

Erre a festő Nagy Imre így emlékszik: „De azért még nem untuk el magunkat, mert ilyenkor mindig akadt egy-két gazda, aki a lovát az Oltban fürösztötte. A gyermekesereg bátrabbja ilyenkor a ló hátára kapaszkodott, megfogta a sörényét, s a mély víz felé tartott. A ló felkavarta az orráig érő hullámokat. Prüszkölve sirültettük a ságóba, miközben a kisebbje sivítva ugrándozott bele a vízbe. Ez az a kép, ami miatt Zsögödöt nem tudtam otthagyni. Pedig sokszor jött, hogy helyet cseréljek. De a nyár, ha csak nézem is ezeket az ismétlődő képeket, a paradicsomi gyermekkor korlátlan örömeinek emlékét idézi ...”⁴

Nagy Imre is, és Tompa László is a gyermekkori emlékből ihletődött, de mindkettő a maga művészi alkatának megfelelően dolgozta fel. Tompát a virtusos, székely helytállás ragadta meg és ezt fogalmazta meg költői képben. Kicsi Antal szerint: „A *Lófürösztés* című költemény

Nagy Imre: *Önarckép* (é. n.)

¹ Ld. Tompa László: *Lófürösztés*. In: Kicsi Antal, Tompa László: *Monográfia*. Bukarest 1978, 171.

² Ld. Kicsi Antal: *i. m.* 24.

³ A kecseti 84 éves Bak Vencel és a 66 éves Bak György gazdák elbeszélése szerint.

⁴ Ld. Nagy Imre: *Fölfjegyzések*. Bukarest 1979, 210.

transzilván jellegét nincs miért tagadnunk. De meg kell látnunk, hogy itt a székelység sorsának nem valami ködös 'transzilván' allegóriájáról van szó, hanem egy olyan népi tájoltóságú transzilvanizmusról, amely a dolgozó ember megdicsőítése, a népek termő és teremtő békéje felé mutat.⁵ Nagy Imre festménye a lófűrösztés látványát ábrázolja, s ebben a látványban fejezi ki azt, amit Tompa László szavakban fogalmaz meg.

Ez a két művész nem állt közvetlen kapcsolatban egymással, de mégis jó barátságban voltak. Tompa csodálta Nagy Imre művészetét:

„E képek folyvást hatalmasodó erővel igéznek.
Pedig nincs rajtuk semmi babonaság,
Sohasem látott rendkívüli táj,
Gigászi műcsoda – csak föld, meg ég –
Egy-két apró ház, kis falu, hegy, völgy –
Székely falu, hegy, völgy – de milyen teljesen az mind!
Formára, színre, beszédre, varázssal!”⁶

Nagy Imrét is biztosan hatása alatt tartotta Tompa költészete, azonban őt jobban izgatta a költő emberi alkata: „Ősz felé tartott az idő, amikor meghívásomra Tompa László érkezett meg. Itt nálam akartam megismerni, s ha úgy alakul, megfesteni. Villogó, üregeken fekvő szeme, nagy álla, ami koponyájára támaszkodva furcsa szögben feküdt, mindig izgatott, s mélyebb, rejtettebb dolgokat tartogatott számomra. Mély bariton zengésű versei mindjobban föltárták belső világát. Nyugtalan, nagy keze, ha nem feküdt kabátjába támaszkodva, úgy borította el arcát, hogy két villogó szeménél egyéb alig látszott belőle. Ha felállt vagy leült, recsegő, ropogó, szögletes, megtört, amellet gyors mozgása úgy riasztott fel, mint a kút gémjének megcsikordulása, ha koromsötét ülte meg a tájat. Véleményemet először fametszetbe foglaltam. Utána rajzok, később egy portré zárta le a tanulmányom.”⁷

Nagy Imre festőművész volt és őt a látvány izgatta. Azt mondta, hogy rajzolás közben a fej életkorán kívül adja a forma tartalmát, amint azt szerkezetéről, ráncairól meg lehet állapítani. Egy portrérérajz, amíg elkészül, nagy izgalmat ad számára. A kezdet felér egy felfedezési úttal. A csontszerkezet, ráncok, tekintet, szem, fül, orr, minden árulója a modellnek. Megjelennek ősei, apja, anyja. Ha beszél, élővé válik benne a történelem. „Ez volt számomra annyi fejnek a megrajzolása.”⁸

Tompa László Nagy Imre művészetének varázsa alatt állott:

„Te, s még itt-ott néhányan, társaink,
S akikben nekünk mind nagy kedvünk telik: ...”⁹

1946-ban ismét meglátogatta a Zsögödben élő és dolgozó Nagy Imrét, akiről ezt írta:

„Elnézlek, s szinte megcsodállak én is,
Ahogy itt jársz-kelsz, Budapest, Róma, Párizs
Szépségcsodáin ittasult, derűs, bölcs,

⁵ Ld. Kicsi Antal, *i. m.* 174–175.

⁶ Ld. Tompa László: *Este egy székel festőnél.* In: Tompa László: *Válogatott versek.* Budapest 1944.

⁷ Ld. Nagy Imre: *i. m.* 180.

⁸ Uo. 283.

⁹ Ld. Tompa László: *Este egy székel festőnél.*

Aki nem járatlan a kor eszméiben sem – ...
 ...Tudod, hogy egyszer minden eligazodik,
 Csak ki-ki nyugton végezze a dolgát...”¹⁰

Azonban a lófűrösztésről nem lehet kideríteni, hogy volt-e náluk közös beszéd-téma. Tompa László körülbelül 1929-ben¹¹ írta meg versét, Nagy Imre pedig 1932-ben festette képét.¹²

Nagy Imre kompozíciója 720×780 cm-es vászonra festett olajkép.¹³ Bal oldalon a folyó hídja korlátjának perspektivikusan rövidülő vonala adja meg a távlatot a középtérig, ahonnan a villogó zöld színű vízparti fák szegélyezte folyó vize folyik a jobb oldalon az előtérbe, benne a három lovat fűrösztő emberalakkal. Az előtérben a víz kiöblösödik, visszatükrözve az ég felhős kék színét. A híd karfájához támaszkodó ruhátlan fiú alakja pedig, amint lenéz a vízben alant sürgölődőkre, *repoussoire*ként szolgál,¹⁴ hogy még jobban kiemelje a tér mélységét. A háttérben a horizontot lezáró dombok és hegyek látszanak, felettük a felhős éggel. A ruhátlan fiú testszínére és a híd világos színfoltjára az előtérben mélyen alul csillogó víztükör válaszol, melyből kiemelkednek a lovak és gazdáik sötét foltjai. A barnák, vörösek, okkerek és különböző villogó zöldek szépen összehangznak a felhős ég kékjével és az azt visszatükröző víz színével, igazi nyári hangulatot teremtve, amelyben a fény mindent előnt. A képen a „természetben s a természettel együtt élő ember öröme”¹⁵ látszik, amely a rideggé vált világunk számára már-már egzotikusnak tetszik.

Harminc esztendő múlva festette meg Maszelka János a maga *Lófűrösztés* című olajképét (48×67 cm).¹⁶ A Nagy Imre munkája után azt lehetne gondolni, hogy erről a témáról nem lehet újat mondani. Maszelka azonban tudott képszerkesztésben is és színben is.

A művész síkban komponálta meg a maga festményét, mégis érződik a tér mélysége, melyet a kép felső felületén körívben hajló vízpart jelez, így ez kitölti az egész felületet. Felül nincs ég, csupán a partot jelző néhány fatörzs alja és az okker, narancs és zöld színekben felrakott aljnövényzet érződik. A kobalt, ceruleum, ultramarin, fehér színekkel széles, lendületes ecsetvonásokkal feltett, körkörös hullámzó víztükör közepén, ahol a vízparti fák lombjának zöldje is tükröződik, a közepén egy piros és egy fehér ló van, ez utóbbinak hátán egy ruhátlan fiú alakjával. A két ló és lovas alakja kitölti a kép középső részét, és megadja ellentétét a körkörös hullámzó víz vonalainak. Annak ellenére, hogy nem látszik az ég, mégis fény van, mert az ég a vízben tükröződik vissza, s ez adja meg a nyári meleg hangulatát.

¹⁰ Ld. Tompa László: Ismét Nagy Imrénél. In: *Szabad Szó* 1946.

¹¹ Ld. Kicsi Antal: *i. m.* 275.

¹² Ld. Szabó András: *A bőfény forrása*. Csíkszereda 2006, 184.

¹³ Ld. Szabó András: *i. m.* 24. műmelléklet.

¹⁴ A „repoussoire” a kép előtérbe oldalt elhelyezett nagyméretű fa, épület vagy emberi alak, amely arra hivatott, hogy még jobban kiemelje a távlatot és a tér mélységét. Ld. a Repoussoire szócikket. In: *Lexikon der Kunst*. Hrsg. Alschér, L. Leipzig 1975.

¹⁵ Ld. Kányádi Sándor előszavát a Nagy Imre: *Főjegyzések* című könyvéhez, 8.

¹⁶ Ld. a *Műterem* sorozatban: Maszelka János. Bevezeti Nagy Miklós Kund. Csíkszereda 2004, 16. műmelléklet.

Maszelka a természetet tartotta tanítómesterének, és azért alkotott ilyen szépet, mert lelkében élt a táj és annak népe.¹⁷ Erről a képéről is sugárzik a derű, amely jellemezte egész életét és munkásságát.

Nagy Imre: *Lófürösztés*.

Pferdebad

Von diesem Thema wurden besonders zwei siebenbürgische Maler inspiriert: *Imre Nagy* von Csíkszögöd und *János Maszelka* von Székelyudvarhely.

Die Komposition von *Imre Nagy* (1893–1976) ist ein Ölbild (720x780) aus dem Jahre 1932. Das Bild widerspiegelt die Freude des in der Natur lebenden Menschen, jene Freude, die für unsere heutige öde Welt schon exotisch zu sein scheint.

Man würde denken, dass nach der Arbeit von Imre Nagy über dieses Thema nichts Neues zu sagen wäre. Aber *János Maszelka* konnte es auch in seinen Bildkompositionen und auch in seinen Farben tun. (*Pferdebad* 48x67 cm, 1962). Er hielt die Natur für seinen Lehrmeister. Landschaft und deren Leute lebten in seiner Seele. Auch von diesem Bild strahlt Frohsinn, der für sein ganzes Leben und Lebenswerk charakteristisch ist.

¹⁷ Vö. László Miklós: Maszelka János tárlata Keresztúron. In: *Udvarhelyi Híradó*, 1998. aug. 20.